

Kui Haljalas SÜTTIS VALGUS

«Mina olen teile vaid komsomoli-komitee sekretär ja mitte mingi ka-tegooriaga matritsilukksepp. Opin samas koolis ja kursusel, kus teie-gi. Pealegi on igapäev oma pea oti-gas, nii et proovige aga edasi,» sai Paul pahaseks, kuid võttis raske vasara siiski enda kätte.

Pooltunnilise jäändamise järe! saadi viimaks kaks rõõpapaari enam-vähem sirgeks, kuid poisid leemendasid higist ja hingeldasid sügavalt.

«Las meie brigaadi mehed ka proovivad,» sõnas noorte tööd pealt vaadanud vanade brigadir Karl Varek ja lisas kutsuvalt: «Sina, Iuhana, kui vana sepp, alusta va-saraga, meie hoiame pihitidega röö-paid kinni.»

Poisid vaatasid talumeeste tege-vust uudishimulikul pealt ja pidid tunnistama, et nad on seekord al-la vandunud, sest iga löök, mis rööbast tabas, tegi ta tükk maad sirgemaks.

Noori saabub juurde

Järgmisel hommikul, kui Undla valla noored eesotsas komsomoli vallakomitee sekretäri Lembit Tam-mega Varangule jõudsid, ei leidnud nad eest ühtegi hingelist.

«Tohoh, kus siis töömehed on?» ei saanud Lembit rahu ja päästis jõe kohale valla pika «oh-oh-hoo». Sellele aga ei vastanud keegi, kui mitte arvutada lähemal talus hau-kuma hakkavat koera.

«No, poisid ja tüdrukud, proovi-me nüüd kõik kooris,» sõnas Lem-bit Kahekümne kolme noore suust vallapääsunud hõige kajas

keska õhus, kohtudes mäelt sama võimsalt tagasi.

«Kui siin ümbruses kurdid ei e, ei, siis kuu'sid nad meie häält nüüd kindlasti,» ütles Lembit. Ssl-le tõenduseks hakkaski maantee poolt liginema üksik kogu, kel'e Lembit juba kaugelt tema түsedu-sest ja sarvaamis prillidest ära tun-dis

«Tere! Mis te nii vara hommi-kul röögite?» lausus Valvi noorte juurde jõudes ja Lembitu kätt su-rudes.

«Meil algab töö tavaliselt keli kaheksa, hilinejaid ei ole. Praegu sõõvad Vaeküla noored koolimajas hommikueinet, ka Haljala noored pole veel saabunud. Palun lahkesti ka teil tulla nüüd koolimajja ja pisut einestada, muidu nõrketee veel töö juures ära,» ütles Valvi ja asus koos Lembituga tejuhiks.

«Vägev mees. oled sa nüüd küll. Pärnis ehine komandör kohe ja ise-gi oma raudtee oled ehitanud siia.»

«Ära lobise! Kui sa teaksid, kui palju muret ja vaeva siin on nähtud, siis sa ei räägiks niimoodi. Ja raudtee ei ole veel sugugi val-mis. Täna lõunaks ehk jõuab. Aga see oleneb kõik teie tööst,» ütles Valvi poolpahuralt.

«Sa ütled, et oled näinud siin muret ja vaeva, aga isegi loosun-git «Tere tulemast!» pole üles saa-nud. Kahltesime juba algul siia jõudes, kas see ongi noorte ehi-tustander,» ei jätnud Lembit nokki-must järele. Valvi mõistis, et nen-det sõnadel oli tõepoisi all.

Kui Undla ja Rägavere valla noored jõe äärde jõudsid, olid Hal-

jala noored Aide Miilmaa juhti-misel juba tööd alustanud.

Haljala tüdrukud olid täna ta-valisest lõbusamas tujus. Valvi pa-ni selle Undlast saabunud noorte arvele, kuid peagi sai ta teada lõbususe tõelise põhjuse.

Keset juba valminud raudteeosa oli kahe maasse pistetud puupulga abil üles seatud pärnis suur joonis. Sellele oli kujutatud uluovat hunti, kes on jätnud oma kapa raudtee-rööpa vahele. Paul taipas kohe, kes on peasüüdlane, ja suutis lõkenda-vr näoga vaid ütelda: «Eks täna näeme, kes kellele jalgu jääb!» ning pöördus minekule. Hetk hil-jem paukusid vasarad aga nii val-justi vastu rööpaid, et mullatõolis-te! hakkas tõsine hirm. Mine sa tea, järsku jäävadki monteerijatele jalgu.

Plakat aga jäi sinna rippuma, kuhu ta oli seatud, ja Ilsel hakkas oma nalja üle isegi veidi piinlik.

Üllatus Tudulinna

Laupäeva hommikul tuli Valvi komsomoli maakonnakomitee uksest sisse kui «paha ilma kera». Igaüks, kes ta'le ette sattus, sai teravate sõnade osaliseks.

«Mis propagandaminister sa oled, kui sa siin laua taga vaid pük-se hõõrud?» küsis ta propaganda-ja agitatsiooniosakonna juhatajalt Vaiksoolt. «Ja sina?» pöördus ta samas toas töötava koolideosakon-na juhataja Kalju Ringi poole: «Terve möödunud nädala kolasi-d mööda Tudulinna valda ringi, aga re:u!taadid?»

«Tudulinna, Tudulinna. Kui sa ei

tea, siis seisa parem vakka,» kostis Kalju seepeale ärritatult ning jät-kas: «Tudulinna põllumajandus-ühistu alustas samuti Roostoja jõe-le hüdroelektrijaama ehitamist ja valla komsomoli-algorganisatsioon eesotsas vallakomitee sekretäri Mi-ralda Valgepeaga lööb sellele irtusele aktiivselt kaasa. Näed, nac esitasid teile isegi üleskutse soisialistlikku võistlusse astum-i-seks.» Nende sõnade kinnituseks tõmbas Kalju välja paberilehe, millelt Valvi luges:

«Meie, Tudulinna valla kommu-nistlikud noored ja noored, aruta-nud ülevallalisel kommunistlike noorte ja noorte koosolekul Roost-oja jõe hüdroelektrijaama ehi-tamise küsimust, otsustasime...»

Sellele järgnesid kohustused, mille järgi iga kommunistlik noor lubas töötada ehitusel vähemalt 6 päeva või 4 päeva koos hobusega, keeta tömmata oma ja ka naaber-veldade noori elektrijaama ehituse-le, valgustada järjekindlalt seinalehtedes ja maakondlikus ajalehes elektrijaama ehitamise käiku jne.

Üleskute lõppes sõnadega: «Kut-sume Haljala valla kommunistlikud noored ja noored soisialistlikule võistlusele, milleks tuleb moodus-tada vastavad mõlemapoolsed kom-isjonid, kes kontrollivad võistlu-se käiku.»

«See on mulle tõesti uudiseks,» ütles Valvi üllatusega ja lisas: «No mis siis ikka. Arvan, et haljalalased võtaavad Tudulinna noorte üleskut-se heameelega vastu. Kui võistlus, siis võistlus. Oma šeflusaluse val-la noori ma tunnen. Alla nad ei anna.»

Nüüd oli ka Pihlakas uksele ilmu-nud. Mananud näole oma tavalis-se kavala muige, kutsus ta mõle-

mad «kangelased» oma kabinetti nõu pidama.

«Tudulinna noorte üleskutse on kuldaväärt asi,» lausus ta ja, saa-nud Valvit teada, et ka Undla valla kommunistlike noorte üles-kutse on täna-homme saabumas, ütles vaid: «Teeme siis pealegi es-maspäeval laiendatud bürooistung! ju kutsume kõik komsomoli val-lakomiteede sekretärid sellest osa võtma. Siis saab asjasse täie sel-guse.» Seda öelnud, kirjutas ta val-mus telefonogrammi ja ulatas sel-lele estoas telefoni all istuvalle tehnilisele sekretärile.

Juba hetke pärast kostis sealt: «Telefonogramm ELKNU Vao val-lakomitee sekretärile Olev Kuh-jala...»

Suur pidupäev

Kui Valvi pühapäeva hommikul ärkas, seisis päike juba kõrge! tae-vas. Ule hulga aja oli ta esimese öö vahulikult maganud.

Ta võttis kapist välja uue üli-konna, sest täna oli kahekordne pi-dupäev — Eesti NSV VII aasta-päev ja maakondlik laulupäev. Rokveresse tuleb kokku ju tuhan-dia inimesi Kundast, Jõhvis-t, Kohtla-Järvelt ja ka valdadest.

Linn oli täna loosungite, riigi-juhtide portreede ja roheliste va-nikutega pidulikult ehitatud ning sü-dalinnas liikus tavalisest palju enam inimesi.

(Järgneb)

Kui Haljalas SÜTTIS VALGUS

Linnapargis leidis aset miiting, millest võtsid osa tuhanded inimesed. Valvi seisis komsomoli maakonnakomitee töötajatega tribüüni lähedal ja kuulas tähelepanelikult täitevkomitee esimehe Heinrich Ajo kõnet.

Sm. Ajo rääkis eesrindlastest, kes käsi rüppe panemata annavad kodumaa heaks kogu oma energia, ja nende hulgas tõstis ta esile ka Haljala kommunistlike noori ja noori, kes alustasid Varangule hüdroelektrijaama ehitamist.

... Laulud vaheldusid orkestriplaadega ning pärast iga laulu kingiti koorijuhile lilli ja lennutati ta õhku.

Valvi tõusis, et veidi pargis ümberjalutada ja mõnda tuttavat kohata.

Järsku haarati ta kinni ja pilluti hurraahüüete saatel õhku.

«Küll täna on neid lennutamisi,» sõnas üks ligidal seisev naisterahvas teisele. Kuid selles rahvamurru ei tulnud keegi sellele, et Valvi ei olnud mitte mõni koorijuht, vaid hoopis Varangu elektrijaama ehitajate noorte staabiülem, keda Lembit Tamm, Paul Unt ja Vaekü-

le tehnikumi poisid naljapäraselt üles tõstsid.

«Saime su lõpuks ikka kätte,» rõõmustas Paul ja samas sõnas ka Lembit Tamm: «Alles äsja andsin Pihlakale meie valla kommunistlike noorte ja noorte üleskutse üle. Tuleme juba ülehommel, see on 22. juulil sulle paarikümne poisi-ga viieks päevaks appi. Kas nüüd oled rahul?»

«Kahju, et meil algasid praktikumitunnid,» kostis selle peale Paul Unt. Kuid Valvil oli sellestki hea meel, et Undla noored sõna pidasid.

Ohtul oli Rakvere ajaloos esimene vabaõhuetendus, milles Rakvere Teatri näitlejad lavastasid Aedu Hindi näidendi «Tagaranna meeste kalakuunar».

Üleskutsed leiavad vastukaja

Esmaspäeva hommikul sumisesid komsomoli maakonnakomitee ruumid nagu mesilastarud.

Sumin paisus eestois veelgi suuremaks, kui Undla ja Rägavere valla komsomoliorganisatsioonide sekretärid sisse astusid, sest aja-

lehe «Viru Sõna» kaudu ol, kõigile teada, et nende valdade kommunistlikud noored ja noored olid esimesed, kes Varangu elektrijaama ehitada aitasid.

Valvi Jõe kõndis ühe sekretäri juurest teise juurde ning päris ühte ja sama: millal nad ükskord Haljalas oma nägu näitavad?

Sumin vaikis sedamaid, kui maakonnakomitee sekretär büroo liikmete ja partei maakonnakomitee esindaja Vello Rannega tuppa astus.

Büroo liikmed võtsid pika punase rüüdega kaetud laua taga istet ja Pihlakas avas istungi.

Esimesena anti sõna Varangu elektrijaama ehitajate noorte staabiülemale Valvi Jõe.

Valvi liikus ettepoole, kõhatas paar korda ja alustas siis aruannet esimese kümne päeva kohta, mis oli tööl olnud Varangu elektrijaama ehitusel.

Ta kiitis Undla ja Rägavere valla noori ja hakkas siis paisuva hääletooniga, ise näost lõkendades, kritiseerima teiste valdade komsomoliorganisatsioonide sekretäre ja maakonnakomitee töötajaid.

«Kas küsimusi sm. Jõe üle on?» pöördus Pihlakas koosolijate poole. Kuid enda õigustamiseks ei tahtnud keegi sõna võtta ja siis luges sm. Pihlakas ette Undla valla kommunistlike noorte ning noorte üleskutse:

«Meie, Undla valla 21 kommunistlikku noort ja noort, võttes osa Varangu elektrijaama ehitamisest, pöördume kõigi Virumaa kommunistlike noorte ja noorte poolt üleskutsega aktiivselt abistada Haljala noori nimetatud elektrijaama ehitamisel.

Meie ise võtame endale järgmised kohustused:

1. Saata 22. juulil 1947. a. Varangule esimene noortevahetus kümneliikmelises koosseisus vähemalt viieks tööpäevaks.

2. Võtta osa vähemalt kahest talgupäevast kogu neljakümneliikmelise kommunistlike noorte kollektiiviga.

Kutsume kõigi Virumaa valdade kommunistlike noorte ja noorte organisatsioonide üles võtma tööst osa alates 22. juulist 1947. a. ELKNÜ Virumaa Komitees määratud tähtsagadel viispäevakute kaupa, et kindlustada Varangu elektrijaama valtmimine Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 30. aastapäevaks.

Undla valla kommunistlike noorte ja noorte nimel alla kirjutatud:

Lembit TAMM,
ELKNU Undla vallakomitee sekretär

Andi AINOLA,
kommunistlik noor
Gustav ALLART,
maanoor.»

Kui ka Tudulinna noorte üleskutse oli ette loetud, kostis saalist mürisev aplaus.

«Aplaus, see on hea asi. See tähendab heakskiitu ja ka üleskutsele jõugnemist.» ütles nüüd partei maakonnakomitee esindaja Vello Ranne büroolaua tagant püsti tõustes ja küsis samas: «Aga kuidas konkreetsete tegudega jääb?»

«Pange meie valla brigaad esimesena kirja, sõidame juba ülehommik viieks päevaks välja.» ütles Avanduse komsomoli vallakomitee sekretär Leida Lall.

«Meie sõidame samal päeval.» teatas Küti vallakomitee sekretär.

«Siis Vao valla noored,» sõnas vallakomitee sekretär Olev Kuhi.

«Siis Paasvere vald,» kostis Leili Salli hõige.

«Pange ka Aaspere vald kirja,» lisas vallakomitee sekretär Agafonov.

Nüi valmiski Varangu hüdroelektrijaama ehitajate graafik, kus valjad olid viispäevakute kaupa kirja

pandud, ja büroo kinnitas selle pikema jututa.

«Lubaja on hea mees, aga lubaduse täitja veelgi parem. Vaadake, et teist keegi graafikut ei riku,» lisas sm. Ranne bürooistungi lõppedes ja soovis noortele head indu tööks.

Pärastlõunane rong ja liniautod viisid sekretärid ja maakonnakomitee instrktorid valdadesse tagasi. Nüüd oli kõigil konkreetne ülesanne.

Leninliku komsomoli lipu alla

Ühel hommikul märkasid kõik tööle minnes silla lähedale ülesseatud teadetetahvli. See oli lihtne nelinurkne vineeritahvel kahe maasse löödud vaiaga ja selle peale rõknaeltega kinnitatud kahe paberilehega. Esimene neist oli sotsialistliku võistluse graafik, mille lahtrid olid veel täitmata, ja teine väiksem paberileht teatas, et täna lõunavaheajal on Avanduse valla komsomoli lahtine koosolek, millest paluti kõiki osa võtta.

«No täna tuleb vist maadlemist,» ütles Gustav Allart kätt vagoneti külge pannes. Ja märgates, et Karl Kivimeistri brigaadil oli samal ajal vagonett täis kühveldatud, andis ta poistega vagonetile hoogsalt löuke, et õhtuks graafikus oma brigaadiga esikohale jõuda.

* * *

Pärast lõunasööki kogunesid

kõik komsomolikoosolekule, mis leidis aset koolihoone ees rohelisel murul.

Komsomoli Avanduse vallakomitee sekretär Leida Lall avas koosoleku ja kui noored tema ka juhatajaks valisid, luges ette Helgi Kulmää avalduse.

«Palun mind vastu võtta kuulsusrikka leninliku komsomoli ridadesse. Olen tutvunud ULKNU põhikirja ja programmiga. Tahan auga täita kõik mulle antavad ülesanded.»

«Kas küsimusi on?» küsis Leida pärast avalduse ettelugemist.

«Las räägib elulugu,» hõikas keegi ja Helgi alustas.

See oli lühike, lihtne ja nii paljudele noortele omane elulugu. Palju siis võiski oodata ühe 16-aastase tütarlapse elust, kes nõukogude võimu kehtestamisel Eestis oli alles 9-aastane ja kes rasketel okupatsiooniaastatel oli kooliõpilane.

Kui ka Helga Kaasik oli samal meel ULKNU ridadesse vastu võetud, kuulutas Leida Lall koosoleku lõppenuks.

«Sina, Ilmar, tee neist nüüd aga foto,» ütles Valvi ajalehe «Noorte Hääl» korrespondendile. «Fotod peavad juba ülehommiks valmis olema, sest siis tulevad komsomoli maakonnakomitee töötajad talgutele ja teevad siin ka büroo väljastõidustungi. Helgale ja Helgile aga võikski kohe samas komsomoli plätid kätte anda.» (Järgneb)

Kui Haljalas SÜTTIS VALGUS

«Kui see on komsomolülesanne, siis täidan selle kindlasti tähtsaks,» naeratas Ilmar Reidi ja asus fotoaparaati seadma.

Undla valla noorte uus patriootlik samm

Pärast lõunat läks töö lahti endisest veelgi suurema hooga, et tassa teha see pool tunnikest, mille võrra koosolek pikemaks venis. Helga ja Helgi, nagu paistis, võtsid täna nagu suuremad labidatäied ja vagoneid mürisestid rööbastel vahetpidamata. Iga täiskoorma järel tõmbasid brigadirid Gustav Allart ja Karl Kivimeister oma vagonetele kriidiga kriipsu. Ohtuks sigines neid joonekesi mõlema vagoneti küljele nii palju, et nad hädavaevalt ära mahtusid.

Kui tuttav ranahelin tööpäeva lõppenuks kuulutas, jooksid kõik kohe vagonettide juurde, et välja seigitada võitnud brigaadi.

«Kuuskümmend kaks,» teatas Valvi Karl Kivimeistri brigaadi resultaadid ja asus lugema Gustav Allarti maalitud kriipsukesi.

«Kuuskümmend seitse,» ütles ta tüki aja pärast. Sellele järgnes kche noorte käteplagin.

Tulemused märgiti graafikusse ja nüüd oli järg tütarlaste käes. Kuidas ka Avanduse valla noored täna ei püüdnud, kuid mõõdetud kraaviperv ja sellele järgnenud matemaatiline arvustus näitasid, et nad pidid 25 sentimeetri võrra iga töötaja kohta Haljala noortele alla van-

duma. Miralda Kaevu brigaad kanti seega esimesena graafikusse.

«Poleks meil täna selle vagone-tiga õnnetust juhtunud, mis palju aega viitis, siis oleksime ehk koguni esikohale tulnud, aga...»

«Oleks on hea mees,» hõikas Andri Ainola Karl Kivimeistri sõnad nagu noaga pooleks.

«Eks homme päev näita paremini, kumb brigaad kangem on, ent teie viispäevakugraafik sai teie õnneks juba täna läbi,» ei andnud Karl Kivimeister alla.

«Kuulete, poisid? Meile esitati üieskute. Kas me siis mõned nannipunnid oleme? Jääme veel viieks päevaks ja näitame, et me nii kergesti ennast tõgada ei lase,» ütles Gustav Allart kuraaslikult oma valla noortele.

«Kui ainult isa ja ema kodus pahaks ei pane. Kodused tööd ootavad ka tegijaid,» julges Andri Ainola suud paotada.

«Ega töö jänese ole, et metsa jookseb. Need kodused tööd võid ka hiljem ära teha. Hein on juba enamuses tehtud. Viljalõikuse ja kartulivõtmisega aega küllalt. Siin aga on kaalul meie au küsimus. No kuidas siis on? Kas jääme?» küsis Gustav Allart. See oli öeldud nii tuliselt, et noored tema ettepanekuga nõustusid ja neile järelesõitnud veeauto tühjalt tagasi saatsid.

«On seal Undla kandis ikka kärcöad sellid küll,» naeris Valvi Lembitule õhtul uut väkilehalust näidates ja lisas: «Selle esimese väkilehe paneme juba homme välja ning sinna joonistamegi kaks pusklevat pulli, kes homme raudteerööpad tuliseks ajavad.» Siis sammus ta oma tupp, et teha viimaseid ettevalmistusi homseteks suurtaguteks, mille puhul pidid ko-

hale tulema jälle ka noored Rakvere linnast.

Vahejuhtum kulaku-võsudega

Kui noored kord pärast sööki koolimajast õue astusid, kuulsid nad teiselt poolt jõge pillihääli ja heledat naeru.

«Imelik. Kes need siis võiksid olla?» arutles Aide Miiilmaa ja kutsus Valvi õue.

«Mis te siin rügate asja ees, teist taga. Tulge parem meie juurte. Töö on vaid lollide ajaviide,» kuulis Valvi sõnu, kui ta imelikule seltskonnale lähenes.

Ta sai kohe kõigest aru. Mäele olid kogunenud valla teisest otsast pärinevad kulakuvõsukesed, kes akordionilugude saatel tantsu löid ja vahepeal puskaripudelit suula kummutasid.

Valvi taipas selle pillerkaari tagamõtet ja löi sedamaid lökkele.

«Katsuge, et te siit terve naha-ga minema saate või muidu...» rohkem Valvi ei suutnudki viha-hoos ütelda.

«Miks nii vihaselt, peremees? Istuge meie seltsi. Lõbutseme koos,» meelitas neist kõige lähem ja sirutas puskaripudeli Valvi poole.

«Ma ütlesin teile juba korra. Tehke siit sääred! Meie teiega ühist keelt ei leia. Või muidu sunnime teid siit väevoimuga lahkuma.»

«Kust sa need mehed tood, kes meid siit liigutavad?» kostis vastaspoolt sõnad. Ja selle asemel, et Valvi sõnadele reageerida, pandi hoo pis pill üürgama.

«Oodake, te tõpranoed!» vihastus Valvi. Ta hüüdis: «Poisid, kõik lahingusse! Näidake, et oskate kulakuvõsusi peksta, nii nagu kommunistlikud noored tegid seda Kodu-

sõja päevil valgetega.»

Seda ei lastud endale kaks korda öelda. Võimsate hurraahüüete saatel ligines umbes viiskümmend poissi nüüd üle silla vastaskaldale ja Valvi arvas juba, et läheb tugevaks madinaks.

Kulakuvõsud, näinud aga nende vastu tulemas tunduvalt ülekaalukamat jõudu, katkestasid pillimängu ja lasksid lõkke juurest jalga.

Kui noored olid lõkkeni jõudnud, vihisesid läbi õhu kaks tühja puskaripudelit; üks neist lartasas vastu kivi ja purunes tuhandeiks kiludeks.

«See oli teie luigelaul. Küll me varsti teietaolistele pursuidele lõpu peale teem!» hüüdis Valvi rusikalt vibutades ja pöördus siis noorte poole: «Näete, kartma löid. See on sel'est, et me kõik ähte hoitame. Nad teavad isegi, et töölisnoori on kõikjal palju enam kui härraste lapsi, seepärast kardavadki.»

Päevad mööduvad märkamatu

Täna möödus täpselt üks kuu ajast, millal Haljala noored esmakordselt Varangule tööle tulid. Päevad olid kadunud märkamatu't ja ainult tehtu näitas, et nende joeksul oli kibedasti töötatud.

Juba ammu olid siit ära sõitnud Vao, Aasper ja Paasvere noored Samuli olid Kunda, Assamalla ja Mahu valla noored oma viispäevakugraafiku aega täitnud ja eile ära sõitnud. Kuid ka põhilised mullatööd olid valmis.

«Nii et meie abi enam vaja ei lähe?» küsis Valvi töödejuhatajalt Hutkovilt.

«Veidi veel siiski. Kui teil tahtmist on, siis aidake vanematel talumeestel, keda Varek täna välja lubas tuua, elektriposte ette valmistada.»

«Et Varek neid välja saa. Tema pärast jäävad küll postid tegemata,» ütles Valvi, kuid märkas samas paarikümmend talutaati hobu-

vookitega mööda kõverat külavaheteed liginemas.

Esimesel veokil istus Karl Varek ise ja muheles.

«Kuidas sa nad täna välja said?» küsis Valvi imestades.

«Seda oli kerge teha,» kostis Varek vastuseks. «Ütlesin lihtsalt, et kes tuleb metsa poste tegema, saab elektrit sisse, teised jäävad aga edasi tännina valgusesse kükitamata. Ja nagu näed, tulidki,» rõõmustas Varek.

Nii algas Haljala valla noortel uus töö. Nad tegid terve nädala koos vanade talutaatidega metsas elektriposte, saagisid ja vedasid.

Juba olid külade vahele üles kerkinud esimesed postideread, kuid trusti «Maaelektor» lubatud turbiin ei saabunud nüüdki. Ka tehasele «Kunda» saadaolev tsemendikogus oli veel tulemata ja tööd elektrijaama ehitusel ähvardasid seis-ma jääda.

16. augustil oli noortel viimane tööpäev Varangul ja Valvi sai komsomoli maakonnakomiteelt määratud korralise puhkuse.

Veel üks nädal pingelist tööd

Kui Valvi puhkuselt tagasi tuli, võimutses juba tõeline sügis. Valvi esimeseks komanderinguks oli kohr Haljala vald ja seal — Varangu elektrijaama ehitustander.

Eemal kostsid temani tugevad kõrgatused. Kohale jõudnud, nägi ta sapööre, kes olid ametis uute lõhkeainete paigutamise-ga noorte poolt kaevatud kanalisse. Teises otsas olid meistermehed aga ametis elektrijaama tammi betoneerimisega.

«Jõudu tööle!» hõikas Valvi meestele ning silmas samas Marrandi ja Hutkovi, kes inimestele nõuandeid jagasid.

«Jõudu oleks melle praegu hädasti tarvis,» sõnas Marrandi vastuseks ja selgitas Valvile, et nende kaevatud kanaliosa polnud veel küllalt sügav. Et aga maapind oli

alt paene, siis süvendavad Kunda sapöörid praegu kanali põhja lõhkealnegale. Purunenud paelahmakaid tuleb aga käsitsi välja tuua ja siin olekski abi vaja.

«Kui on tarvis, eks siis abistame veel,» kostis Valvi ja pöördus peagi minerkule, et selles suhtes Haljala noortega konsulteerida.

* * *

Rasket olid need kuus päeva, mis Haljala noored veel Varangul veetsid. Selstes põlvist saadik jääkülmas vees, loopisid nad kanalist välja tohutuid paelahmakaid, millest mõned olid nii suured, et tihiti oli vaja kang ja mitu meest korraga abiks võtta.

Juba tuligi ette paar haigusjuhtumit, kuid samuti roogiti kanalipõhi puhataks. Nüüd sõltus elektrijaama valmistamine täielikult vaid meistermeestest, kes betoneerisid.

Oktoobrikuus saabus ka lubatud turbiin ja kohe hakati seda kohale monteerima, mida paljud Haljala noored käisid huviga vaatamas.

Esimesed kolhoosid

Igapäevaste askeldustega mõeldus sügis, murdus talvehari ja saabus jälle kõigile kauaoodatud kevad.

Vallas liikusid ammu ringi jutud esimeste kolhooside moodustamisest vabariigis. Kulakute vastupanu oli murtud ja kehvikud ning uusmaasaajad hingasid kergemalt, tundes end nüüd täieõiguslike peremeestena.

Peagi hakkasid ka Haljala vallas üksikud talupojad kõnelema kolhoosikorra kasuks. Nende arv kasvas iga päevaga ja juba organiseeritigi vallas esimesed initsiatiivgrupid, kes pidasid selgituskoosolekuid.

Initsiatiivgruppide töö kandis vilja ja kolhoosikorra pooldajate hulk kasvas nüüd veelgi kiiremini.

* * *

Varangu koolimaja saal oli ümbruskonna talunikke tulvil. Paljud olid täna tulnud siia kindla otsusega anda hääl kolhoosikorra poolt,

kuid oli ka kõhklejaid, kes uudishimust aetuna ei suutnud tulemata jääda.

Sõnavõtjaid oli palju, peaaegu igaühel oli midagi südamel, millest rääkida. Ruumis paisus sumin, tugevnes valdus, ja koosoleku juhatajal oli lausa tegemist, et rahvast vaos hoida.

«Lubage ka mulle sõna,» kostis teiste hulgast igipõlise taluniku Gustav Kiviloo hääl. Saalis muutus vaiksemaks. Gustav astus koosolekulaua ette ja pöördus koosolijate poole.

«Terve oma elu, alates lapsepõlvest, olen teinud rasket talutööd, juurinud varahommikust hilisõhtuni künde ja kuivatanud raba, et uut põllumaad juurde võita. Kuid mina pole ainukene. Enamik teist on sedasama elu näinud ja mida me oleme saavutanud? Ainult küürus selja ja tööst pahkunud käed.

Paljud on jätnud oma unistused pooleli, sest üksikule käib see üle jõu. Aga kollektiivile mitte.»

Gustav tõstis käe hõõguva elektripirni poole:

«Kas te näete neid hõõguvaid elektrilambikesi siin saalis? Meie püüdsime juba aastaid, et elektrivalgust saada, aga ei leidnud üksmeelt. Siis tulid noored üksmeelselt appi ja viisid ühiselt ellu selle ammuse unistuse. Näete ise, mida suudab kollektiiv, ja otsustage täna oma koosolekul, kas rassist üksikult edasi või loome avarate põldude, ühiskarja ja moodsa tehnikaga suurmajandi. Mina olen igatahes kahe käega kolhoosi poolt.»

Koosoleku juhataja pani Gustavi ettepaneku hääletusele ja märkas rõõmuga, et enamik koosolijast oli kolhoosi moodustamise poolt.

Nii sündis Haljala vallas «Ohenduse» kolhoos. Oma elujõu sai ta elektrenergia näol kommunistlike noorte ja noorte poolt ehitatud kohalikust Varangu elektrijaamast.

Lõpp